

<https://printo.it/pediatric-rheumatology/LV/intro>

Sistēmas Sarkanā Vilkēde

Versija 2016

1. KAS IR SISTĒMAS SARKANĀ VILKĒDE?

1.1 Kas tas ir?

Sistēmas sarkanā vilkēde (SSV) ir hroniska autoimūna saslimšana, kas var skart dažādus orgānus, it īpaši ādu, locītavas, asinis, nieres un centrālo nervu sistēmu. Vārds "hronisks" nozīmē, ka attiecīgā slimība var norisināties ilgstoši. Vārds "autoimūns" nozīmē, ka tā ir imūnsistēmas slimība, kura, tā vietā, lai aizsargātu organismu pret vīrusiem un baktērijām, uzbrūk paša pacienta audiem. Nosaukums "systemic lupus erythematosus" radies 20. gadsimta sākumā. Vārds "sistēmas" nozīmē, ka slimība skar vairākus kormeņa orgānus. "Lupus" tulkojumā no latīņu valodas nozīmē vilks un tas attiecināms uz raksturīgajiem tauriņveida izsitumiem uz sejas, kas tajā laikā ārstiem atgādināja baltās zīmes uz vilka purna. Vārds "erythematosus" no grieķu valodas nozīmē sarkans un attiecas uz ādas izsitumu krāsu.

1.2 Cik bieži slimība sastopama?

SSV ir sastopama visā pasaulē. Slimība ir vairāk izplatīta cilvēkiem ar āfroamerikāņu, spāņu, aziātu un amerikāņu izcelsmi. Eiropā aptuveni 1 no 2 500 cilvēkiem tiek diagnosticēta SSV un apmēram 15 % no visiem lupus pacientiem tā tiek diagnosticēta līdz 18 gadu vecumam. SSV reti sākas pirms 5 gadu vecuma un ne visai bieži - pirms pusaudža vecuma. Ja SSV parādās pirms 18 gadu sasniegšanas, tad ārsti lieto atšķirīgus slimības apzīmējumus: bērnu SSV, juvenīlā SSV un SSV ar sākumu bērnu vecumā. Visbiežāk tā skar sievietes reproduktīvā vecumā (15 - 45 gadi) un šajā vecuma grupā sieviešu un vīriešu attiecība ir deviņi pret

viens. Vecumā pirms pubertātes zēnu saslimstība ar SSV ir proporcionāli lielāka, apmēram 1 no 5 bērniem ar SSV ir zēns.

1.3 Kādi ir slimības cēloņi?

Patiesais SSV cēlonis nav zināms; tā ir autoimūna saslimšana, pie kuras imūnsistēma zaudē spēju atšķirt svešu substanci no paša organisma audiem un šūnām. Imūnsistēma pieļauj kļūdu un ražo auto - antivielas, kas organisma šūnas uztver kā svešas un tās iznīcina. Tā rezultātā veidojas autoimūna reakcija, kas rada iekaisumu orgānos (locītavās, nierēs, ādā u.c.). "Iekaisis" nozīmē, ka skartās ķermeņa daļas kļūst karstas, apsārtušas un reizēm jutīgas. Ja iekaisuma pazīmes ir ilgstošas, kā tas var būt SSV gadījumā, var attīstīties audu bojājumi un tiek traucētas to normālās funkcijas. Tāpēc SSV ārstēšanas mērķis ir iekaisuma samazināšana.

Tiek uzskatīts, ka vairāku iedzimtu riska faktoru kombinācija ar dažādiem vides faktoriem atbild par šo nepareizo imūno reakciju. SSV var tikt veicināta iedarbojoties daudziem faktoriem, kas ietver hormonālo nelīdzsvarotību pubertātes vecumā, stresu un vides faktorus, kā piemēram, saules iedarbību, atsevišķas vīrusu infekcijas un noteiktus medikamentus (kā piem, izoniazīds, hidralazīns, prokainamīds, pretkrampju līdzekļi).

1.4 Vai slimība ir iedzimta?

SSV var būt atkārtoti gadījumi ģimenēs. Bērni var pārmantot dažus, pagaidām nenoskaidrotus ģenētiskus faktorus no saviem vecākiem, kas var palielināt viņu risku saslimt ar SSV. Tas nav obligāts priekšnoteikums, lai attīstītos SSV, bet viņiem ir lielāka nosliece uz to. Piemēram, identiskiem dvīņiem risks iegūt SSV nav lielāks par 50 %, ja vienam dvīnim ir SSV. Nepastāv ģenētiski testi vai prenatāla diagnostika, kas ļautu diagnosticēt SSV.

1.5 Vai var izvairīties no slimības?

No SSV nevar pasargāties, tomēr bērnu, kuram ir attīstījusies slimība, jāargā no saskares ar noteiktiem apstākļiem, kas var veicināt slimības attīstību vai izsaukt tās paasinājumu (kā piem, pakļaušana saules gaismai bez aizsargkrēmiem, dažas vīrusu infekcijas, stress, hormoni un

noteikti medikamenti).

1.6 Vai tā ir lipīga?

SSV nav lipīga. Tas nozīmē, ka tā nevar pielipt no cilvēka cilvēkam kā infekcija.

1.7 Kādi ir slimības galvenie simptomi?

Slimība parasti sākas lēni, jaunas pazīmes parādās vairāku nedēļu, mēnešu vai pat gadu laikā. Sākotnēji bērniem visbiežāk novērojamas tādas nespecifiskas sūdzības kā nogurums un vājums. Daudziem bērniem ir intermitējošs vai pastāvīgs drudzis, svara zudums un apetītes trūkums.

Laika gaitā daudziem bērniem parādās specifiski simptomi, kurus izraisījuši slimības skartie viens vai vairāki iekšējie orgāni. Ļoti bieži tiek skarta āda un gļotādas, kas ietver dažāda veida izsitumus, fotosensitivitāti (kuras gadījumā saules gaismas ietekmē parādās izsitumi), čūlas degunā un mutē. Tipiskais „tauriņveida” apsārtums uz deguna un vaigiem veidojas sākot no vienas trešdaļas līdz vienai pusei slimo bērnu. Dažkārt vērojama pastiprināta matu izkrišana (alopēcija). Rokas aukstuma ietekmē var kļūt sarkanas, baltas un cianotiskas (Reino fenomēns). Var tikt novērotas tādas pazīmes kā locītavu uztūkums un stīvums, muskuļu sāpes, anēmija, viegla ādas ievainojamība, galvassāpes, krampji un sāpes krūšu kurvī. Vairumam bērnu, kas slimo ar sistēmas sarkano vilkēdi, novērojami dažāda smaguma pakāpju nieru bojājumi, kas galvenokārt nosaka slimības iznākumu ilgtermiņā. Visbiežākās nieru bojājumu pazīmes ir paaugstināts asinsspiediens, proteīns un eritrocīti urīnā, pietūkušas pēdas, kājas un acu plakstiņi.

1.8 Vai slimība visiem bērniem izpaužas vienādi?

SSV pazīmes ir ļoti atšķirīgas dažādiem cilvēkiem, katram bērnam simptomu kopums ir atšķirīgs. Visas iepriekš aprakstītās pazīmes var parādīties slimības sākumā vai jebkurā no slimības posmiem un smaguma pakāpēm. Ārsta nozīmēto medikamentu lietošana palīdzēs kontrolēt SSV izraisītos simptomus.

1.9 Vai bērniem tā ir atšķirīga, salīdzinājumā ar pieaugušajiem?

Pamatā slimība bērniem un jauniešiem ir līdzīga kā pieaugušajiem. Tomēr bērniem slimība noris smagāk un biežāk parādās SSV izraisītie iekaisuma simptomi. Bērni, kuri sirgst ar SSV, biežāk slimo ar nieru un smadzeņu slimībām nekā pieaugušie.